

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/65416/04-Shchur.pdf?sequence=1>.

¹⁷ Патриляк І. К. «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960-х рр. / І. К. Патриляк / Центр досліджень визвольного руху. – Львів: Часопис, 2012. – С. 295.

¹⁸ ОУН і УПА в 1943 році. Названа праця. – С. 5-7.

¹⁹ Кентій А. Військово-підготовча діяльність бандерівських організацій на початку 1943 р. В кн.: Організація український націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси / Дзьобак В. В., Льюшин І. І., Касьянов Г. В. та ін. Відп. ред. Кульчицький С. В. НАН України; Інститут історії України. – Київ: Наукова думка, 2005. – С. 160.

²⁰ Там само. – С. 161-162.

²¹ Там само.

²² Там само. – С. 162.

²³ Там само. – С. 6-7.

²⁴ Там само. – С. 7.

²⁵ Там само.

²⁶ Патриляк І. К. «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960-х рр. ... – С. 295.

²⁷ ОУН і УПА в 1943 році... – С. 10.

²⁸ Циганюк В. В. Військово-організаційна й політична діяльність Романа Шухевича у 1943 р. / В. В. Циганюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/znm/2007_13/R1/Tsyganjuk.pdf.

²⁹ Організація український націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси / Дзьобак В. В., Льюшин І. І., Касьянов Г. В. та ін. Відп. ред. Кульчицький С. В. НАН України; Інститут історії України. – Київ: Наукова думка, 2005. – С. 163.

³⁰ Стратегічні та фронтові операції на території України у 1943–1944 роках / [В. М. Трицюк, О. Є. Лисенко, Р. І. Пилявець, С. В. Сидоров]; відп. ред. О. Є. Лисенко. – Київ: Національний університет оборони імені І. Черняхівського, Інститут історії НАН України, 2015. – С. 432.

³¹ Патриляк І. К. «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960-х рр. ... – С. 298.

³² Кондратюк К. Військово-політична діяльність Романа Шухевича у 1943–1944 рр. / К. Кондратюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/65009/14-Kondratiuk.pdf?sequence=1>.

³³ Кондратюк К. Українські національні збройні формування у 1941–1944 роках / К. Кондратюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?...

³⁴ Патриляк І. Створення Української Повстанської Армії під проводом ОУН(Б). Названа праця.

³⁵ Патриляк І. До питання про внесок ОУН та УПА у боротьбу проти нацистських окупантів на території України / І. Патриляк // УІЖ. – 2004. – № 5. –

С. 88.

³⁶ Стародубець Г. М. Названа праця. – С. 95.

³⁷ Циганюк В. В. Військово-організаційна й політична діяльність Романа Шухевича у 1943 р. / В. В. Циганюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/znm/2007_13/R1/Tsyganjuk.pdf

³⁸ Стратегічні та фронтові операції на території України у 1943–1944 роках ... – С. 439.

³⁹ Там само. – С. 439-440.

⁴⁰ Стародубець Г. М. Названа праця. – С. 96.

⁴¹ ОУН і УПА в 1943 році Названа праця. – С. 19.

⁴² Там само. – С. 22.

⁴³ Там само. – С. 19.

⁴⁴ Ленартович О. До питання про чисельний склад УПА / О. Ленартович. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/50409/15-Lenartovych.pdf?sequence=1>.

⁴⁵ Стародубець Г. М. Названа праця. – С. 95.

⁴⁶ Кондратюк К. Військово-політична діяльність Романа Шухевича у 1943–1944 рр. Названа праця.

⁴⁷ Патриляк І. Український визвольний рух у 1942 році ... – С. 231.

⁴⁸ Киричук Ю. Український національний рух 40-50-х років ХХ століття: ідеологія та практика ... – С. 71-72.

⁴⁹ Стародубець Г. М. Названа праця. – С. 99.

⁵⁰ Кондратюк К. Військово-політична діяльність Романа Шухевича у 1943–1944 рр. Названа праця.

⁵¹ ОУН і УПА в 1943 році... – С. 36.

⁵² Там само.

⁵³ Шур Ю. Названа праця.

⁵⁴ ОУН і УПА в 1943 році... – С. 36.

⁵⁵ Там само.

Vasyl' Uhach. Military preparations Bandera OUN in 1943 in modern interpretations of local historians. Views of the modern Ukrainian historians in search of the OUN (b) new strategy and tactics of armed struggle against the Nazi occupation of Ukraine in 1943, importance of the decisions of the third conference Bandera's organization, reasons for transition to the tactics of «two fronts» struggle are represented. The list of issues requiring further research is defined.

Key words: liberation movement, armed struggle, OUN, UPA, the third conference, the modern historiography.

Отримано: 18.10.2016 р.

ти новій програмі ОУН(б) загально демократичного звучання, аби її зрозуміли і привітали евентуальні західні союзники...»⁵⁵.

Таким чином, проведений аналіз сучасною вітчизняною історіографією військової діяльності ОУН(б) у 1943 році дозволяє зробити такі узагальнення: по-перше, в сучасній українській історіографії, особливо в працях авторитетних дослідників українського визвольного руху (В. В'ятрович, І. Патриляк, А. Кентій, Ю. Киричук, О. Лисенко, О. Ленартович та ін.) достатньо повно і об'єктивно висвітлено військово-підготовчу діяльність бандерівської ОУН в період кінця 1942 – початку 1943 років і знайшла своє втілення у рішеннях другої і третьої конференції організації; по-друге, вітчизняними істориками цілком об'єктивно робиться наголос, що як внутрішні, так і зовнішні чинники виступали своєрідними детонаторами, які, з одного боку, після гострих внутрішніх дебатів, прийняли нову стратегію «вдвофронтової боротьби», що дало своєрідну відмашку активній розбудові УПА і протинімецької збройної боротьби; з другого, привело до керівництва ОУН(б) нову «еліту менеджерів» на чолі з Р. Шухевичем готову до ревізійністських змін ідейно-програмових засад визвольного руху; по-третє, істориками констатується крах консолідаційних процесів між суб'єктами українських самостійницьких сил, що одночасно зашкодило визвольному рухові, вказано на порушення з боку бандерівської ОУН у силовому розв'язанні питання лідерства в українському Русі Опору, проте з точки зору історичної перспективи подальшої боротьби виправдовується такий крок.

У контексті подальших досліджень вітчизняним історикам доцільно приділити детальнішу увагу, по-перше, основним напрямкам бойової діяльності підпільної націоналістичної мережі в регіональному розрізі Великої України; по-друге, темі конфліктів (зокрема розкриття конфліктного глума між ОУН (крайовиками і ЗП (Закордонним Проводом) УГВР) та ЗЧ (Закордонні Частини) ОУН – Авт.) в середовищі ОУН.

Примітки:

¹ В'ятрович В. До проблеми формування ідейно-програмових засад українського визвольного руху 1920-х – 1950-х рр. / В. В'ятрович // Український визвольний рух. Центр досліджень визвольного руху. – Львів. – 2007. – Вип. 9. – С. 125-137.

² ОУН і УПА в 1943 році: Документи. Упорядник: О. Веселова, В. Дзьобак, М. Дубик, В. Сергійчук. Відповідальний редактор С. Кульчицький – Київ: Інститут історії України НАН України, 2008. – 347 с.

³ Кентій А. Військово-підготовча діяльність бандерівських організацій на початку 1943 р. В кн.: Організація українських націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси / Дзьобак В. В., Ільющин І. Л., Касьянов Г. В. та ін. Відп. ред. Кульчицький С. В. НАН України; Інститут історії України. – Київ: Наукова думка, 2005. – 494 с.

⁴ Касьянов Г. До питання про ідеологію Організації українських націона-

лістів (ОУН): аналітичний огляд / Г. Касьянов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://falangeoriental.blogspot.com/2012/08/1943.html>; Йою ж. Ідеологія ОУН: історико-ретроспективний аналіз / Г. В. Касьянов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2004/2/5.pdf>.

⁵ Лисенко О. Військова діяльність Романа Шухевича / О. Лисенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nikp/2008_14/Lysenko.pdf.

⁶ Патриляк І. Проблема державності в ідеологічних концепціях і програмових документах українських націоналістів у роки Другої світової війни / І. Патриляк // Воєно-історичний меридіан. Електронний науковий журнал. – 2013. – Вип. 1. – С. 114-127.

⁷ Ходанович О. Л. До питання еволюції ідейно-політичних засад ОУН у роки німецької окупації в Україні (1941–1944 рр.) / О. Л. Ходанович. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nrius.irjuga/images/book/4.pdf>; Йою ж. Ходанович О. Л. Тактика бойових дій збройних підрозділів ОУН у Західній Україні (к. 1942–1943 рр.) / О. Л. Ходанович // Політика, історія, культура. Вісник. – 2010. – № 4. – С. 142–146.

⁸ Ленартович О. Ю. Національно визвольний рух на Волині в роки Другої світової війни: монографія / О. Ю. Ленартович. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Волинський національний університет ім. Лесі Українки. – Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2011. – 410 с.; Йою ж. Формування бойових підрозділів українських націоналістів та УПА на Волині у 1942–1943 роках / О. Ю. Ленартович. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/nvnu/istor/2010_22/R1/Lenartovych.pdf та ін.

⁹ Стародубець Г. М. ОУН (б) в українському національно-визвольному русі на Волині в роки Другої світової війни (1941–1943 рр.) / Г. М. Стародубець. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 144 с.

¹⁰ Киричук Ю. Український національний рух 40-50-х років ХХ століття: ідеологія та практика / Ю. Киричук. – Львів: Добра справа, 2003. – 464 с.

¹¹ ОУН і УПА в 1943 році... – 347 с.

¹² Патриляк І. Український визвольний рух у 1942 році / І. Патриляк // Український визвольний рух: Науковий збірник. – Львів: Видавничий «Міс», 2007. – № 7. – С. 208-231.

¹³ Там само. – С. 221.

¹⁴ Патриляк І. Створення Української Повстанської Армії під проводом ОУН(Б): малодосліджені аспекти проблеми / І. Патриляк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/.../cgirbis_64.exe?

¹⁵ Шолох Я. Прихід до керівництва ОУН-УПА Р. Шухевича в світлі заручинної історіографії національно-визвольного руху 30-х – 50-х рр. ХХ ст. / Я. Шолох. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eukraina.com/_id/0/28_upi_00024.pdf.

¹⁶ Щур Ю. Діяльність ОУН на Наддніпрянщині (1942–1943 рр.) / Ю. Щур.

вого питання не збереглося²⁸, в колі науковців усталася точка зору, за якою саме в Олеску бандерівська ОУН остаточно прийняла рішення про необхідність збройної боротьби²⁹; по-друге, рішення конференції стали своєрідним рубіконом, що символізував перехід від пасивних до активних форм збройної боротьби проти німецьких окупантів³⁰; по-третє, окрім прийняття остаточного рішення розгорнути масштабну боротьбу проти нацистів, Олеська конференція оцінила тогочасні міжнародні реалії та охарактеризувала ситуацію на внутрішньому фронті, модифікувавши тактику революційної ОУН у зв'язку з новими реаліями на східному фронті³¹; по-четверте, перемога прихильників активної партизанської війни з німцями³² дала поштовх до «творення нових осередків партизанської сили»³³, що в свою чергу дало цілком якісного імпульсу розгортанню повстанської армії³⁴; дієвості в реалізації самооборони українського народу. За І. Патриляком рішення конференції стали офіційною «відмашкою» повстанській армії до антигітлерівської боротьби³⁵, яка набиравла все більших обертів. Тобто антифашистський збройний рух опору визнавався одним із необхідних етапів національно-визвольної боротьби³⁶; по-п'яте, слід наголосити, що лише в окремих наукових дослідженнях (А. Кентій, О. Лисенко, І. Патриляк, В. Циганюк) детально висвітлено хід дискусії щодо стратегії «двофронтної боротьби». Адаже, з двох обговорюваних на конференції підходів (М. Степанюка – крайового провідника ОУН(б) на західно-українських землях, який закликав розгорнути єдиним фронтом самостійницьких сил широкомасштабне антинімецьке повстання та Р. Шухевича, на думку якого, першочерговим фронтом для українських націоналістів залишався антикомуністичний, а проти німців, які зазнають поразок на фронтах світової війни, боротьба мала вестися виходячи з інтересів революційної ОУН і мати характер самооборони народу³⁷), в подальшому отримала підтримку і почала реалізовуватися позиція Р. Шухевича. Доводиться констатувати, що в ряді досліджень, спостерігається спрощений підхід до розкриття суті запропонованої керівництвом націоналістичного руху нової стратегії «двофронтної боротьби», яку піддали критиці майже всі опоненти бандерівців і яка сутнісно, глибинно передбачала «взаємне ослаблення тоталітарних режимів і формування будь-якими засобами передумов для відродження української держави»³⁸. Як зазначають О. Лисенко, В. Трицюк, Р. Пилиявеч, С. Сидоров, аналогічних принципів дотримувалося і польське націоналістичне підпілля, зокрема Армія Крайова, сербський націоналістичний рух опору та інші національно-визвольні рухи³⁹. Таким чином, можна стверджувати, що в одному з основних питань, які розглянула Третя конференція ОУН (б) – ставлення українців до німецького окупанта⁴⁰ перемогла позиція крайового провідника ПЗУЗ Д. Клячківського і військового референта Проводу Р. Шухевича про потребу концентрації основних зусиль на боротьбу проти червоних партизанів (вітчизняні дослідники, зокрема В. Дзьобак, об'єктивно наголошують, що активізація українським самостійницьким рухом антинімецької боротьби виступала своєрідним подразником і для «пробудження» радянських партизан-

ських загонів, оскільки з рук червоних вислизав козир «монополії на боротьбу проти німців»⁴¹). Слід відмітити, що дослідники одностайні у висновку слабкості радянських партизанських сил в Україні (28-29 травня 1943 року в Лелчицькому районі Білорусії відбулася нарада керівників партизанських формувань Правобережної України, де розглядалося питання «про виявлення та знищення баз УПА і про боротьбу з українським самостійницьким рухом»⁴²) та в застосуванні останніми улюбленої тактики в підрив авторитету українських самостійницьких сил – «обризуванні противника і звинуваченні його в колаборації»⁴³) та поляків, а по відношенню до нацистських окупантів зайняти позицію самооборони⁴⁴.

Вітчизняні історики наголошують і на прийнятті Третьою конференцією ОУН(б) важливих рішень з вузлових проблем внутрішньополітичного характеру. Зокрема, Г. Стародубець зазначає про претензії на лідерство бандерівської ОУН як «організатора і керівника визвольної боротьби українського народу...»⁴⁵. Червнем 1943 року наказ Р. Шухевича усім українським повстанським відділам підпорядкуватися Головному військовому штабу (ГВШ), який перебував під контролем бандерівської організації, фактично поклав початок боротьбі в українському повстанському середовищі за загальне лідерство⁴⁶. Власне проведена ОУН(б) з весни 1943 року «об'єднавча акція» значно посилила мілітарні сили бандерівців і фактично зняла питання в суперечці про лідерство в українському національно-визвольному русі⁴⁷.

Поділяємо позицію львівського історика Ю. Киричука, який зазначає, що з історичної перспективи політика бандерівського Проводу в питанні підпорядкування мельниківських і бульбівських відділів своєю впливові виявилася правильною хоч і не цілком погоджується з методами її проведення⁴⁸. На жаль, незважаючи на активні спроби пошуку шляхів взаєморозуміння між представниками трьох найважливіших суб'єктів українського самостійницького руху – ОУН(б), ОУН(м), Польської Січі-УПА до згоди не привели⁴⁹. Залишалася, як зазначає Улас Самчук «право сильнішого»⁵⁰. Безперечно концентрація українських самостійницьких сил в єдиному «кулаці» змечентувала повстанські загоны, надавши їхнім діям цілеспрямованості та організованості.

Таким чином, в сучасній українській історіографії усталеною є позиція, що на кінець літа 1943 року «ОУН(б) стає майже монополюючою силою в українському визвольному русі»⁵¹. Водночас В. Дзьобак вказує і на нові виклики і завдання, які постали перед ОУН(б): по-перше, необхідно було офіційно оголосити про війну з Німеччиною; по-друге, ввести суттєві корективи в чинну програму з метою зробити її більш привабливою для наддніпрянців, відкинувши, з одного боку, радикальні націоналістичні гасла⁵² (реалії повсякденної діяльності членів похідних груп ОУН на Наддніпрянщині викликали сумніви і заперечення щодо «програмових» і організаційних принципів націоналістичного руху – вождівства, монопартиїності, етнічної винятковості⁵³); по-третє, потрібно «посилити її соціально-економічну складову, відмовившись від згадок про можливу диктатуру»⁵⁴; по-четверте, «важливо було нада-

зійонських сил, готових до змін (концентрації влади в руках Бюро Проводу ОУН, що озаманувало і перші кроки виходу на олімп повновладдя у визвольному русі Р. Шухевича).

Українські історики (І. Патриляк, В. В'ятрович, А. Кентій, Г. Стародубець) стверджують, що зміни, які відбулися у визвольному русі у 1943 році, було закладено у рішеннях керівництва ОУН(б) у другій половині 1942 року. В. В'ятрович наголошує, що пріоритетним питанням для самостійницьких сил, в умовах відвертої антиукраїнської політики нацистів, став «пошук формули оптимального поєднання опору брутальній окупаційній політиці Німеччини...»¹², при цьому тактика і реалізація боротьби у різних суб'єктах самостійницького руху була різною. Історик акцентує увагу на тому, що активні збройні дії ОУН(б) на зламі весни-літа 1942 року (зрозуміло на території Волині і Полісся. – *Авт.*) вносять корективу в усталену в українській історіографії позицію, що активна збройна боротьба бандерівської ОУН розпочалася з весни 1943 року з остаточним формуванням повстанської армії¹³.

Груднева конференція 1942 року дала розуміння очільникам націоналістичного руху хибності тактики накопичування сил для загального всенародного повстання, а отже і потреби її коригування. І. Патриляк слушно зауважив, що узаконення нової тактики партизанської війни, яку керівники ОУН(б) ще у жовтні 1942 року відкидали як шкідливу для визвольного руху, розглядали як «початкову стадію, своєрідну уverture у майбутнього великого повстання»¹⁴.

У сучасній українській історіографії усталелися підходи, що 1943 рік став роком «інтенсивних політичних дискусій» (Я. Шолох)¹⁵, «внутрішньої організаційної дискусії» (Ю. Шур)¹⁶, «ідеологічних змін» (І. Патриляк)¹⁷, «поширення, оновлення і активізації боротьби» (В. Дзьобак)¹⁸, «новим імпульсом посиленню всіх форм опору...» (А. Кентій)¹⁹.

Перелом на фронтах німецько-радянської війни стимулював керівництво ОУН(б) ґрунтовно проаналізувати реалії та спрогнозувати можливі варіанти розвитку ситуації. Історики В. Дзьобак, А. Кентій подають аналіз концепцій, варіантів подальшої боротьби, які керівництво українського національно-визвольного руху необхідно було обговорити і унормувати. Так, А. Кентій вказує на існування трьох концепцій подальшої боротьби, висунутих Крайовим Проводом ОУН(б) на ПЗУЗ, який фактично виступав своєрідним «генератором» змін в організації:

1) «мілітарна» концепція полягала у констатації того, що більшовики повернуться в Україну ослаблені і тому необхідно створювати власні збройні сили (не менше 300 тис. чол.) та акцентувати увагу на «роздмухуванні в СРСР революції поневолених народів»²⁰;

2) «еміграційна» концепція передбачала вихід більшовиків із війни ще міцнішими, а з врахуванням відсутності в Наддніпрянській Україні антибільшовицьких настроїв, створювати збройні формування є безглуздом, а тому необхідно сконцентруватися на пропагандивній роботі, «вивести кадри в еміграцію і чекати втручання зовнішніх сил»²¹;

3) «визвольна» передбачала зосередити зусилля на створенні армії і нефорсованій продуманій збройній боротьбі з метою впливу на події в Східній Європі і захисті українського народу²².

На думку В. Дзьобака, на початок 1943 року керівництво націоналістичного руху прогнозувало два основних підходи до можливого розвитку ситуації. Суть першого полягала у можливості появи на південно-західних рубежах України західних альянтів (англо-американців – *Авт.*), а це зумовлювало необхідність напрацювання програми стосунків із можливими новими союзниками. Суть другого – повернення комуністичного режиму в Україну, що актуалізувало потребу системної підготовки до зустрічі з ворогом номер один²³.

Поділяємо думку В. Дзьобака, що обидва можливі сценарії стимулювали національні самостійницькі сили в стилі терміни, по-перше, зайняти розбудовою власної армії (яка за планами виступала ключовим чинником як в обороні власного народу, так і в боротьбі з радянськими партизанами, поляками та Німеччиною. Останнє, організація збройного опору нацистам. – *Авт.*) на думку керівництва націоналістичного руху, дозволило б «включитися за право голосу в післявоєнному світі»²⁴; по-друге, як зовнішні так і внутрішні реалії зумовлювали необхідність серйозного коректування, а то й перегляду як ідеологічних, так і політико-програмових пропагандистських постулатів. У сукупності, резюмує, В. Дзьобак, це б викликало «загальну демократизацію програми ОУН» (а отже і симпатію в майбутніх потенційних перемовинах із західними союзниками), посилило б соціальну складову у програмі та пропаганді ОУН(б) (це в свою чергу мало би позбавити пропагандистських «козирів» радянського режиму, з його амбіціями на «монополність» в боротьбі з нацистами; значно розширити соціальну базу національно-визвольного руху, залучити представників інших національностей)²⁵.

Отже, «загальна демократизація програми ОУН (б)» та «поширення соціальної складової у програмі та пропаганді ОУН»²⁶, фокусували спектр ідеологічних змін в націоналістичному русі, а створення збройних сил українського визвольного руху на фоні помітної активізації військово-організаційних заходів, особливо на Волині і Поліссі (на початок лютого 1943 року відповідальний за військовоотворчі заходи бандерівської ОУН В. Івахів провів у с. Піддубці, неподалік Луцька, нараду військових референтів ОУН(б) Волині і Полісся, за результатами якої активно вивчалися мобілізаційні, кадрові питання, обмірковувалися завдання на випадок загального повстання²⁷) та ідеологічно-пропагандивної роботи (на чому наголошували і німецькі спецслужби), стимулювали керівництво революційної ОУН нарешті визначитися.

Відчуваючи потребу проаналізувати досвід попередніх років боротьби та окреслити напрями подальшої роботи, Провід ОУН(б) 17-21 лютого 1943 року, неподалік Олеська на Львівщині, скликав Третю конференцію ОУН (СД). Попри гострі дискусії, що точилися на конференції з приводу стратегії подальшої збройної боротьби, вітчизняні історики в оцінці рішень конференції доходять наступних висновків: по-перше, незважаючи що рішення з військо-

caused by several aspects: firstly, reappearance of the discussion between supporters and opponents of the «new doctrine of language» around its scientific level; secondly, baseless accusations of Soviet ethnographers to K. Koperzhynskiy about usage in his scientific studies theo-retical conclusions of N. Marr.

We founded out that K. Koperzhynskiy was the author of two articles, that were published in the 1928–29, and which were related to the japhetidology. The author was not the apologist of a new theory, besides he criticized a number of its provisions, including the process of forming of beforelogical and logical thinking in primitive man; origins, social and religious nature of primitive totems; original settlement area and creating a culture of the Mediterranean; establishment of myths and primitive religious systems. In addition, K. Koperzhynskiy stated formalistic character of the jafetidology and its isolation from the theoretical achievements of leading European scientists.

Owing to possible repressions by the Soviet government, which supported the theory of N. Marr officially, definitive conclusions of K. Koperzhynskiy were more than positive. In particular, he emphasized the importance of the provisions of a new theory in which materialistic and sociological principles could be found. He also noted that organization of japhetidological research must be a task of Ukrainian science.

Key words: K. Koperzhynskiy, the japhetidology, N. Marr, methodological principles, ethnography, sociological materialism.

Отримано: 27.09.2016 р.

УДК 94(477)«1943»

Василь Ухач

ВІЙСЬКОВО-ПІДГОТОВЧІ ЗАХОДИ БАНДЕРІВСЬКОЇ ОУН У 1943 РОЦІ В ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ ІСТОРИКІВ

Василь Ухач. Військово-підготовчі заходи Бандерівської ОУН у 1943 році в інтерпретаціях сучасних вітчизняних істориків. Висвітлено погляди сучасних українських істориків на пошук ОУН (б) нової стратегії і тактики збройної боротьби проти нацистських окупантів України у 1943 році, значення рішень третьої конференції бандерівської організації, причини переходу до тактики «двофронтової» боротьби. Визначено перелік питань, що потребують подальших наукових досліджень.

Ключові слова: визвольний рух, збройна боротьба, ОУН, УПА, третя конференція, сучасна історіографія.

Василий Ухач. Военно-подготовительные мероприятия бандеровской ОУН в 1943 году в интерпретациях современных отечественных истори-

ков. Освещены взгляды современных украинских историков на поиск ОУН (б) новой стратегии и тактики борьбы против нацистских оккупантов Украины в 1943 году, значения решений третьей конференции бандеровской организации, причины перехода к тактике «двофронтовой» борьбы. Намечен перечень вопросов, требующих дальнейшего научных исследований.

Ключевые слова: освободительное движение, вооруженная борьба, ОУН, УПА, третья конференция, современная историография.

Злам 1942–1943 років став надзвичайно важливим для всіх суб'єктів українського визвольного руху. Брутальна політика гітлерівської Німеччини, кардинальна зміна на німецько-радянських фронтах, жваві дискусії у військовому середовищі західних альянтів як щодо відкриття другого фронту, так і попередні начерки «архітектури» післявоєнної Європи, активізація радянської партизанки і польських національних сил опору, нарешті очікувана для націоналістичного активу (насамперед представників західного регіону) зустріч із братами з Наддніпрянщини і досвід практичної діяльності були ключовими, з-поміж переліку факторів, які привели українські самостійницькі сили, особливо ОУН (б) не тільки до коригування стратегії і тактики боротьби, переходу до організованого збройного опору окупантам, але й до ревізії політико-програмових та ідеологічних настанов.

Останні 10-15 років ознаменувалися вагомими науковими спробами сучасної української історіографії системно висвітлити коло наукових питань, зокрема військової діяльності бандерівської організації у 1943 році. Особливо слід виділити праці науковців, які заслужено зайняли «привілейовані» позиції в когорті авторитетних дослідників українського визвольного руху: В. В'ятровича¹, В. Дзьобака², А. Кентія³, Г. Касьянова⁴, О. Лисенка⁵, І. Патриляка⁶, О. Ходановича⁷, О. Ленартовича⁸, Г. Стародубець⁹, Ю. Киричука¹⁰. Цінними є видання під егідою академічних установ, зокрема Інституту історії Національної академії наук України, збірників документів¹¹, які дозволяють об'єктивно поглянути на діяльність націоналістичного підпілля та повстанської армії.

Метою статті є висвітлення сучасною вітчизняною історіографією окремих аспектів військово-підготовчої діяльності ОУН(б), в перелому для українського визвольного руху 1943 році, коли здійснювався пошук нової стратегії та тактики збройної боротьби. Поставлена мета зумовлює потребу розкрити наступних завдань: пошук суб'єктами самостійницького руху (насамперед ОУН(б)) оптимальної формули організації збройного опору політиці Німеччини і СРСР; аналіз концепцій боротьби висунутих (з врахуванням реальної ситуації на Волині і Поліссі – Авт.), Проводом ОУН (б) на Південно-Західних українських землях (далі – ПЗУЗ) і дискусії щодо узгодження остаточного плану боротьби; рішення третьої Конференції ОУН(б), що ознаменувала початок масштабної боротьби проти нацистської Німеччини і причини переходу до тактики «двофронтової війни»; структурні зміни в ОУН(б) і прихід до влади реві-